

26 A:1

Storförbrukare av vatten har inte ansetts berättigad till särskilt beräknad storförbrukarrabatt.

STATOIL Europarts AB – i fortsättningen kallat bolaget – äger industrifastigheten Fabriken 4 i Ljungby. Fastigheten ligger inom verksamhetsområdet för kommunens allmänna va-anläggning och är ansluten till denna anläggnings ren-, spill- och dagvattennät. På fastigheten bedriver bolaget rörelse för tillverkning av plastprodukter till bilindustrin och försvaret. Bolaget förbrukar cirka 60 000 m³ vatten per år och är därmed kommunens största vattenförbrukare. För denna förbrukning betalar bolaget brukningsavgift enligt gällande va-taxa.

Under hänvisning till att förhållandet mellan fast och rörlig del av brukningsavgiften i kommunens va-taxa – 20 procent respektive 80 procent – inte svarar mot den verkliga kostnadsfördelningen och därigenom missgynnar storförbrukare, gjorde bolaget gällande att skyldigheten att betala brukningsavgifter inte har fördelats mellan brukarna efter skälig och rättvis grund och att taxan därför är olaglig. Bolaget yrkande att Va-nämnden måtte dels fastställa att bolaget inte var skyldigt att utge full avgift enligt den av kommunen fastställda va-taxan för år 1992, dels förplikta kommunen att till bolaget betala tillbaka vad som kan anses ha erlagts för mycket i va-avgift för år 1992 eller närmare bestämt 434 607 kr jämte ränta.

Kommunen, som hävdade att avgiftsskyldigheten i taxan fördelats efter skälig och rättvis grund, bestred bifall till yrkandena.

Bolaget anförde: Bolaget har under år 1992 förbrukat 57 322 m³ vatten och för detta i enlighet med va-taxan betalat dels en rörlig avgift för vatten och avlopp om 10 kr 85 öre per m³, dels en fast årlig avgift om 2 290 kr. I enlighet med av Svenska vatten- och avloppsverksföreningen (VAV) utfärdade rekommendationer borde fördelningen i brukningstaxan vara 50 procent fast avgift och 50 procent rörlig avgift. Så som taxan är konstruerad i dag är fördelningen, såvitt gäller bolaget påförda debiteringar, 99,6 procent rörlig och 0,4 procent fast avgift. Denna konstruktion är orättvis mot storkonsumenterna av vatten. Taxan borde medge rabatt för dessa. Det kan knappast innebära särskilt stor förlust för kommunen att ändra avgiften. I dag tillåter man ett vattenläckage om cirka 40 m³ i timmen, vilket motsvarar 20 procent av den totala förbrukningen. Det är dessutom bra med stor cirkulation av vatten. Generellt sett fördelar sig kostnaderna för va-verksamheten i landets kommuner med 80-90 procent på fasta kostnader och 10-20 procent på rörliga. Enligt Ljungby kommuns bokslut för år 1992 var intäkterna för vatten- och avloppshantering 23,683 Mkr,

medan utgifterna uppgick till 25,549 Mkr. Hos kommunens 5 197 abonnenter hade uppmätts en förbrukning av 1 749 100 m³. Det motsvarar 337 m³ per abonnent. Denna siffra visar med all tydlighet att storförbrukarna intar en särställning. De fem största förbrukarna hade 1992 en förbrukning mellan 57 322 m³ och 26 017 m³. De hamnar enligt bolagets mening utanför normalfördelningskurvan. Den sjätte största förbrukningen om 24 765 m³ kan däremot anses ligga inom denna kurva. Av bolagets förbrukning på 57 322 m³ ligger alltså 24 765 m³ inom normalfördelningskurvan och resten eller 32 557 m³ utanför. Utgår man från VAV:s rekommendation om en fördelning på 50 till 50, innebär det i stort sett att den rörliga avgiften bör halveras till 5 kr 43 öre per m³ beträffande den förbrukning som ligger inom normalfördelningskurvan. Vad gäller förbrukningen utanför denna kurva bör kommunens rörliga marginella vattenkostnad tillämpas. Med utgångspunkt från den verkliga kostnadsfördelningen i hela landet ligger denna marginalkostnad på nivån 15 procent. Bolagets krav på återbetalning av bruksavgift för 1992 kan med dessa premisser beräknas till sammanlagt 434 607 kr enligt följande:

$$10,85 \times 0,50 \times 24\,765 = 134\,350$$

$$10,85 \times 0,85 \times 32\,557 = \underline{300\,257}$$

$$434\,607$$

Kommunen anförde: Brukningstaxan upptar en grundavgift, en kubikmeteravgift och en på måtarstorlek beroende avgift samt en särskild reningsavgift för förekommande fall. En sådan taxekonstruktion tillgodoser va-lagens krav på skälig och rättvis avgiftsfördelning. Det föreligger inte något särförhållande som är ägnat att avsevärt förbilliga va-försörjningen till bolagets fastighet. Bolaget är därför inte berättigat till nedsättning av bruksavgiften. De av bolaget lämnade uppgifterna om vattenförbrukningen är riktiga. Men beräkningen av avgiftsfördelning utifrån dessa uppgifter är felaktig. Intäkterna för kommunen var 19 Mkr i rörliga avgifter och 4,7 Mkr i fasta. Fördelningen mellan rörliga och fasta avgifter var således cirka 80 procent rörliga och 20 procent fasta. Den totala kostnaden för levererat vatten var 14 kr 60 öre per m³ och intäkten 13 kr 54 öre per m³. Marginalkostnaden för kommunen är 2 kr 19 öre per m³ vatten. Kommunen är inte beredd att sälja sitt vatten till det priset. Storförbrukarna erhåller rabatt i och med att den fasta avgiften blir relativt låg för dem. För bolaget var år 1992 kostnaden, exklusive moms, 10 kr 89 öre per m³ vatten (= 10,85 + 2 290 : 57 322). För en vanlig villaägare var motsvarande kostnad 16 kr 30 öre (= 10,85 + 818 : 150). Bolaget har alltså fått en rabatt på 33 procent i förhållande till vanliga villaägare. Den av bolaget åberopade fördelningskurvan synes inte begriplig. För att minimera vattenförbrukningen driver kommunen en medveten linje med att hålla hög rörlig avgift i förhållande till den fasta avgiften. Grundvattnet är en begränsad resurs som man måste hantera därefter. Kommunen tillåter inte läckage på 20 procent. Kommunen söker med alla medel minska läckaget. Detta är i dag mindre än 15 procent. Sökandet efter läckor fortgår oupphörligt. Trots att kvalitetskravet på vattnet ökat, har kommunen inte höjt taxan i annan omfattning än som svarat mot penningvärdeförsämringen.

Bolaget genmälde: Med statistik går det mesta att visa. Väljer man en villaägare som förbrukar 10 m³ blir bolagets ”rabatt” 88 procent och väljer man en industrikund som förbrukar 10 000 m³ blir den 1,7 procent. Resonemanget saknar relevans med avseende på bolagets krav att VAV:s rekommendation om en fördelning i förhållandet 50 till 50 skall gälla.

Va-nämnden yttrade:

Enligt 26 § lagen (1970:244) om allmänna vatten- och avloppsanläggningar (va-lagen) skall i lagen föreskriven avgiftsskyldighet fördelas mellan abonnentfastigheterna efter skälig och rättvis grund. Detta har med ledning av lagens förarbeten i rättstillämpningen uttolkats så att fördelningen i princip skall ske efter den huvudsakliga nytta som varje särskild fastighet har av va-anläggningen och med bortseende från huvudmannens kostnader för att förse fastigheten med vatten och avlopp. I normalfallen leder detta till att fastigheter med lika förutsättningar också får ungefär lika stora avgifter. Undantagsvis kan dock avgiftssättningen påverkas av kostnaderna. I rättspraxis har nämligen slagits fast att kravet på skälig och rättvis fördelning innebär att nyttoprincipen kan och skall frångås när det beträffande viss fastighet eller vissa fastigheter föreligger sådana särförhållanden i fråga om beskaffenhet och läge eller förhållanden i övrigt som är ägnade att relativt sett avsevärt fördyra eller förbilliga va-försörjningen till fastigheten.

I förevarande fall har bolaget reagerat mot att förhållandet mellan fast och rörlig del av bruksavgiften inte återspeglar förhållandet mellan va-verksamhetens fasta och rörliga kostnader. Men som torde ha framgått av det ovan sagda är det heller inte meningen att denna eller andra kostnadsprinciper normalt skall tillåtas slå igenom i avgiftssättningen. Avgiftsskyldigheten skall i första hand fördelas efter nyttoprincipen. Och det har allmänt antagits vara mest förenligt med denna princip att bruksavgiften till största delen utgår i direkt proportion till mängden förbrukat vatten. Så sker också enligt kommunens brukartaxa. I fråga om grunderna för beräkning av bruksavgiften strider denna taxa inte mot va-lagens fördelningsregel.

I bolagets talan ligger emellertid också ett påstående om rätt till storförbrukarrabatt.

Nyssnämnda fördelningsregel skall enligt uttryckligt uttalande av departementschefen tolkas så att storförbrukare kan få tillgodoräknas en lämpligt utformad mängdrabatt om det kan anses motiverat med hänsyn till minskade kostnader per bruksenhet eller dylikt. Detta bekräftas också i rättsfallet NJA 1981:640 I. Högsta domstolen konstaterar där att fördelningsregeln måste anses innebära att storförbrukare är berättigade till mängdrabatt, om det visas att de relativa kostnaderna för storförbrukarens va-försörjning är avsevärt lägre än för en normalförbrukare.

En sådan kostnadsskillnad följer dock inte automatiskt med en stor förbrukning. Erfarenhetsmässigt kan i stället den utbyggnad av va-verkets kapacitet som nödvändiggörs av förbrukning utöver den genomsnittliga föranleda ökade kostnader

per m³. Det har därför ifrågasatts om mängdrabatter över huvud taget kan vara motiverade i andra fall än när va-verket förfogar över överkapacitet.

Som kommunen framhållit torde i det här fallet en viss mängdrabatt ligga i själva taxekonstruktionen. Eftersom den fasta avgiften utgår oberoende av förbrukningen, får storförbrukaren automatiskt en lägre kostnad per m³ förbrukat vatten än den som har en mindre förbrukning. Frågan är nu om bolaget har rätt till ytterligare rabatt.

Vad som har förekommit i målet ger emellertid inte fog för antagande att de relativa kostnaderna för att förse bolagets fastighet med vatten och avlopp skulle ha varit så avsevärt mycket lägre än för andra fastigheter inom verksamhetsområdet att det skulle kunna föranleda en reduktion av den påförda bruksavgiften.

Va-nämnden lämnade bolagets talan utan bifall.

Beslut: 1994-11-17, BVa 97

Mål nr: Va 112/93

Bolaget överklagade och yrkade bifall till sin talan vid Va-nämnden. Kommunen bestred ändring. Vattenöverdomstolen lämnade överklagandet utan bifall.

Dom: 1995-06-21, DTVa 10

Mål nr: TVa 1969/94